

28. říjen 1918 je příkladem obnovení státu (v trochu jiné podobě), který tu existoval už dříve a byl kdysi ztracen. Měli bychom se spíše ptát, proč musel být stát obnoven? Proč byl ztracen? To je pro dnešní dobu poučnější.

Nejlepší je osvobození, které se konat nemusí

Příklady z historie nejsou jen podpůrné argumenty politických tezí, jsou mnohé použitelné jako vzory opakujících se situací. Stále se opakující situací je nehájení svojí svébytnosti. Nejprve je zapotřebí si uvědomit svoji někdejší svébytnost, kterou mnozí neuznávají tvrdíce, že jsme předtím stejně svébytní nebyli.

Je nutno stále dokazovat, že svébytnost se neztrácí tím, že jsme členy nějakého nadnárodního sdružení, jako byla Římská říše, později s dovětkem – národa německého. Tato říše zasahovala vlastně jen na začátku českých dějin, když ona, stejně jako my, zápasila s pohanstvím. Jinak vnitřní poměry neřešila.

Křesťanství bylo do Čech přineseno z Moravy a na Moravu se šířilo jak ze západu, tak z východu. Úspěch byzantské mise spočíval především v prosazení slovanského spisovného jazyka a prvních knihách v tomto jazyce psaných, které byly srozumitelné především pro podobnost s jazykem lidu. Svébytnost českých knížat i po pádu Velké Moravy dokazuje třeba to, že do r. 1096 byl slovanský spisovný jazyk používán a slovansky pronášená liturgie existovala i po rozkolu západní a východní církve v r. 1054. Styky s Byzancí, Bulharskem a Kyjevskou Rusí byly časté, jak dokazuje skutečnost, že čeští svatí – sv. Václav a Ludmila - se dostali do souboru svatých těchto východních zemí a dodnes jsou tam uctíváni a děti po nich dostávají jména. Navíc zde pobývali mniši z východu – sv. Ivan český a sv. Prokop. Teprve vyvrácením Sázavského kláštera r. 1096 mizí používání slovanštiny pro liturgické účely. Tento vývoj dosvědčuje toleranci ze strany Říše k vnitřním záležitostem. Vyvrácení Sázavského kláštera nebyl požadavek Říše, ale výsledek rozkolu v církvi a postupné prosazování latinské liturgie.

Jistě nemusím připomínat Zlatou bulu Sicilskou a Karla IV. s jeho rozšířením Českého království o tzv. vedlejší země. Husitství byl autonomní projev v českém státě, cizina začala zasahovat až ve chvíli, kdy šlo o královský trůn, na který měl dosednout panovník, který na něj měl dědické právo. Česká šlechta převzala z původního státního uspořádání Českého knížectví institut voleného krále, který později už byl stavovským sněmem jen schvalován ze členů knížecího, později královského rodu. Čeští stavové rozhodli o přijetí krále zcela nezávisle v případě Jana Lucemburského, Jiřího z Poděbrad, Jagellonců a Habsburků, tedy vždy, když vymřel předchozí královský rod a bylo potřeba zodpovědně se rozhodnout pro novou dynastii. Zároveň je zapotřebí připomenout, že počínaje Karlem IV. vlastně už německé císařství ztratilo jakoukoliv moc nad Českým královstvím, Karel ji nepřipustil a po husitských válkách s námi nechtěl nikdo mít nic společného. Jagellonci vytvořili jakýsi Vyšegrád, kromě Českého království vládli Polsku a Uhersku. O nějaké moci císaře nebylo řeči, ani jagellonský král neměl velkou

moc a v zemi vládl stavovský sněm. Zvolením Habsburků už bylo německé císařství opravdu jen formální až do jejich konce.

Po husitských válkách byl český stát ovládán stavovským sněmem, na který si stěžovali všichni králové, jak Jagellonci, tak třeba i císař Rudolf, který sídlil v Praze. Tento stav mohl přetrvat až do devatenáctého století a plynule přejít v nějakou parlamentní monarchii a nikdy bychom si nestěžovali, že nejsme samostatní. Nebýt Bílé hory.

Zvolení Habsburků na český trůn nic podstatného neznamenovalo, česká šlechta si představovala lepší zařazení do západního světa a lepší pohled na náš stát v cizině. Bylo to cca 100 let po husitských válkách, Habsburkové potom dalších cca 100 let téměř bezproblémově formálně vládli českému státu řízenému stavovským sněmem, státu, který měl snad největší náboženskou svobodu tehdejší Evropy.

Příběh Bílé hory potvrzuje rčení, že vítěz bere vše. Prostě vzbouření stavové prohráli a Ferdinand II. zvítězil. Stavovské potrestal, z poloviny vyměnil a vyhnal, ale hlavně vydal nařízení, kterým se vlastně likvidoval stavovský stát. Zavedl zemské zřízení – zemské sněmy s nízkými pravomocemi podřízené přímo Vídní, tzv. absolutismus. To se mohlo stát už v některých případech dříve, ale nestalo se. Husité se ubránili čtyřem křížovým výpravám, Braniboři z Čech kdysi odtáhli, když je zachvátil mor, a jiné konflikty tak vážného charakteru snad ani nebyly. Taktéž na začátku středověku, když šlo o sv. Václava a Boleslava byl konflikt vždy zažehnan. To by se nestalo, kdyby Češi nebyli silní a jednotní, morálně odhodlaní a připravení. Bílá hora je tedy mementem. Tento příklad je zapotřebí pochopit. Základem prohry je úpadek morálky, hlavně úpadek vlastenectví a obětavosti pro stát. To se samozřejmě může opakovat a zřejmě stojíme opět před podobnou situací v případě EU.

Co skončilo 28. říjnem 1918?

Ve feudálních dobách pro skutečnou nezávislost nebyl důležitý nějaký formální status nebo vztah, ale kdo skutečně vládne a jak. Tvrdit, že jsme vlastně stát po Bílé hoře neztratili, že České království existovalo dále a našimi králi byli Habsburkové, je jen ta slabší a jen formální polovina pravdy.

Ano, Habsburkové měli určitě rádi českou korunu, protože legitimizovala jejich vládu v českých zemích, ale protože si mohli s poraženým národem dělat, co chtějí, také, co chtěli, dělali. Vždyť nebyl nikdo, kdo by jim v tom zabránil. Nebyl nikdo, kdo by jim vyčítal, že neobnovili českou státnost a nepustili k vládě stavovské nebo jinou strukturu z vnitra země. Navíc neexistovala centrální vláda království, země byly podřízeny přímo Vídní, stejně jako jiné země Rakouska. Vlastně se jednalo o docela moderní centralizovaný stát. Vždyť poslední Habsburkové se už ani formálně korunovat českými králi v Praze nenechali. Je snad králem někdo, kdo se korunovat nenechá? Určitě ne, vždyť to je výsměch takovému království. Považoval bych se za směšného, kdybych uznával za krále někoho, kdo odmítá veškeré výzvy ke korunovaci, a přesto vládne. To je uzurpátor, ne legální vládce.

Obecně bych ovšem nebyl k Habsburkům tak přísný. Jejich vláda zase nebyla tak zlá, korunovat se nenechali proto, že už nastoupil velkoněmecký nacionalismus a nepřáli si to nejen sudetští Němci, ale i Němci v Rakousku, a podporu získali v silném Německu. Byl to první

projev německého nacionalismu, první protičeské tažení. A poprvé, kdy císař ustoupil nacionalismu, což nevěštilo nic dobrého do budoucnosti.

Korunovací, ale hlavně uznáním státoprávních požadavků, se ovšem Habsburkové mohli udržet v Českém království, možná vše mohlo skončit jinak. František Josef se snažil o vyrovnání s Čechy jako s Maďary, chtěl upravit nějaký vztah konfederace. To všechno se neuskutečnilo díky Velkoněmcům, kteří se vzrůstem moci sjednoceného německého státu byli stále mocnější, až natolik, že udělali Rakousko v první světové válce svým spojencem, spíše vazalem.

Německo v Rakousku vládlo pomocí svých vnitřních spojenců. Válka byla nevyhnutelná pro Německo, chtělo-li pokračovat ve své mocenské expanzi, která by samozřejmě znamenala ovládnutí Čechů, kteří by skončili nejspíše jako Lužičtí Srbové, tedy zánikem. Přesto bylo ještě Rakousko nějakou nadějí pro Čechy, ještě bylo možno něco vyjednat, nějak se zachránit pod křídly vadnoucí monarchie. To se domníval i Masaryk, spoléhaje na pokračování rakouské politiky liberalizace, demokratizace a nestranného úřadování, měření stejným metrem všem, kterým bylo Rakousko proslulé. Válka na straně Německa byla pro Masaryka signálem, že s Rakouskem už počítat nemůže a pomoci českému národu může jen někdo jiný.

□ Proč se Rakousko nezachovalo?

O zachování Rakouska rozhodovaly vítězné mocnosti. Když se britský ministr zahraničí ptal Masaryka, proč má tedy podporovat vznik Československa, co to přinese Británii, odpověděl Masaryk lakonicky: „Dostanete spojence v příští válce....“

Ano, to bylo ono, všichni věděli, že Německo na kolena poraženo nebylo a že se opět vzmůže. Rakousko by v příští válce šlo zase po boku Německa proti Anglii. Tím, že Uhersko bylo odloučeno a zbytek měl německou volební většinu vlivem nerovného zastoupení struktur obyvatelstva (tzv. kurii), a tito Němci posílňovali po Německu, bylo možno vlastně ovládat celý stát a jeho politiku touto menšinou ve prospěch Německa. Tento stát tedy musel být zrušen a z neněmeckých národů bylo třeba udělat spojence. To věděli především Francouzi.

Padesát let obcházelo rakouské a sudetské Němce strašidlo vlády slovanské většiny. Češi se ve své zemi domáhali stále větších práv, císař chtěl dokonce i menšinové české školy v německých obcích, byla ustavena česká univerzita a jiné české vysoké školy. Ve městech se vedly války o školy, zřízení českého gymnázia v Olomouci znamenalo německé povstání a stížnost německému císaři Vilémovi. Přitom v Olomouci byla Čechů většina, jak se vyjevilo při prvních svobodných volbách po válce. V rakouském parlamentu by dosáhli Češi, Poláci, Ukrajinci, Chorvati a Slovinci pohodlné většiny.

První světová válka měla tento trend rozhodnout ve prospěch Němců. Kdo z Čechů bojoval „pro císaře pána“, vlastně, možná nevědomky, podporoval likvidaci svého národa. To samozřejmě mnozí věděli, proto vznikly legie. Proto se Masaryk tak snažil. O císaře pána už vůbec nešlo. Když ve Vídni viděli, že Rakousko prohrálo, že by mohlo vzniknout demokratické Rakousko, udělali revoluci a císaře vyhnali. Císař se chtěl ještě v poslední chvíli stát českým králem, ale prostě přišel pozdě.

Císař Karel se od r. 1916 snažil Rakousko zachránit separátním mírem. Ale jeho aktivita byla

prozrazena a jeho vazalský, téměř otrocký vztah k německému císaři Vilémovi musel dokázat tím, že se mu jel omluvit do belgických lázní Spa, kde ho Vilém prý přijal ve vaně (není to ověřené). Ale Karel se nevzdal a chtěl si naklonit Wilsona. Prezident USA ovšem chtěl, aby císař svoji zemi demokratizoval a federalizoval. Teprve potom se mohlo uvažovat o separátním míru. To ovšem vzhledem ke svému vazalskému vztahu k Německu a páté koloně Velkoněmců v Rakousku udělat nemohl. Už nevládl ve své zemi.

Vývoj, který vznikl, nebyl náhodný. Vznik Československé republiky byl výsledkem vývoje a důvodem nebyla nějaká nenávisť k císaři, nějaký odpor k rakouskému státu, ale snaha nepodporovat cíle velkoněmeckého nacionalismu, se kterým se svět v ještě horší podobě setkal dvacet let poté.

Dnes vidím určité snahy podstatné věci zamlčovat, německý integrální a expanzivní nacionalismus nedělat viníkem války a celého neštěstí. Svádět to na Čechy, kteří císaře „zradili“, protože byli prý nacionalističtí a chtěli svůj stát. Češi v principu ani nechtěli stát, stačilo by jim uznání státoprávních požadavků ztracených Bílou horou pod habsburským císařem. Československo vzniklo z vůle velmocí, ze situace vzniklé německou expanzí a jako pokus vytvořit hráz německému nacionalismu na východě, což se nezdařilo. Velmoci vytvořily na východě spojenecké útvary, ale ty nebyly schopny udržet a v podstatě (vyjma Polska) je koncem třicátých let, když šlo do tuhého, zradily.

Vlastimil Podracký